

کارورزی راهکار جذب پایدار تحصیلکردگان

بخش قابل توجهی از تحصیلکردگان کشور با ثبت نام در طرح کارورزی صاحب شغل و درآمد شوند. یکی از مهم ترین ابزارها برای دستیابی به اشتغال امن، پایدار و شایسته، مهارت آموزی و کسب تخصص است. طرح کارورزی بر مبنای مهارت آموزی استوار شده و در صورت اجرای صحیح و برنامه ریزی منسجم، قطعاً نتایج عالی به بار می آورد.

بدون سابقه کاری و برخورداری از تخفیفات بیمه و معافیت از پرداخت حق بیمه سهم کارفرما پس از استخدام کارورز به مدت دو سال تمام خواهد بود.

موفقیت های طرح

آغاز دور جدید طرح کارورزی در ایران به سال ۹۴ برمی گردد. در تابستان سال ۹۶ وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی وقت در دفاع از طرح مذکور گفت: «این طرح حاصل تجارب جهانی است و در سال های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ که در ایران انجام شد، موفقیت های زیادی حاصل آمده است. در طرح کارورزی رابطه آموزشی است نه شغلی، اما می تواند منجر به ایجاد شغل پایدار شود. پس از شش ماه که فرد کارورزی کرد می تواند از سوی کارفرما به کار گرفته شود و تا دو سال پرداخت هزینه بیمه را تعهد می کنیم.»

علی ربیعی تأکید کرد: «آیین نامه کارورزی آنچنان دقیق نوشته شده که اجازه سوء استفاده را نمی دهد و بخش قابل توجهی از کارورزان از سوی کارفرما به کار گمارده می شوند.»

در دولت سیزدهم اهداف طرح کارورزی با قدرت و جدیت بیشتری دنبال شد. مهم ترین موفقیت در این حوزه، اشتغال هفت هزار تحصیلکرده با اجرای طرح کارورزی در طول سه سال و تا پایان سال ۱۴۰۲ است. «آزمین خوشوقتی»، کارشناس حقوق و روابط کار، برقراری امکان استخدام برای کارجویان را مهم ترین مزیت طرح کارورزی دانست و در این رابطه به «آینه نو» گفت: «اگر کارورزان بعد از اتمام دوره استخدام نشوند، انگیزه ای برای شرکت در این طرح برای فارغ التحصیلان دانشگاه ها باقی نمی ماند.»

به گفته او، مشوق های یارانه ای و به طور مشخص معافیت بیمه ای، اهرم تشویقی خوبی برای کارفرمایان است تا بعد از کارورزی، نیروهای کارورز را استخدام کنند. خوشوقتی اضافه کرد: «گرچه ضمانت اجرایی خاصی برای استخدام و عقد قرارداد وجود ندارد، اما اگر مشوق ها به موقع پرداخت شود و نظارت بر عملکرد کارفرمایان بنگاه های دخیل در طرح بیشتر باشد، طرح کارورزی در شاخص موفقیت عقد قرارداد کار به اعداد بالاتری دست پیدا می کند.»

در حال حاضر، شاخص «میزان عقد قرارداد کار» که نسبت استخدام کارورزان به کل قراردادهای کارورزی منعقد شده است، عدد ۵۰ درصد را نشان می دهد. با پرداخت به موقع یارانه دستمزد به کارفرمایان و نظارت بیشتر بر اجرای طرح کارورزی این شاخص می تواند به ۶۰ یا ۷۰ درصد برسد. خوشوقتی تأکید کرد: «در صورتی که ۷۰ یا ۸۰ درصد کارورزان بعد از اتمام دوره مهارت آموزی در بنگاه مربوطه استخدام شوند، می توانیم بگویم طرح کارورزی به اهداف اولیه خود با موفقیت دست یافته است.»

از سوی دیگر، کارفرمایان با بهره مندی از مزایای یارانه ای طرح می توانند با خیال راحت دست به استخدام نیروهایی بزنند که مهارت و تخصص کافی را در بنگاه کسب کرده اند. «اصغر آهنی ها»، نماینده کارفرمایان در شورای عالی کار و عضو هیأت مدیره کانون عالی انجمن های صنفی کارفرمایی کشور، پرداخت یارانه دستمزد در طرح های اشتغال را وظیفه دولت ها دانست و در گفت وگو با «آینه نو» افزود: «در شرایط فعلی اقتصادی، بنگاه های تولیدی و خدماتی برای سرپا ماندن نیاز به حمایت دولت دارند. یکی از معضلات بنگاه ها، فقدان نیروی کار ماهر به حساب می آید که امکان استخدام نیروی جدید و اشتغال آفرینی را محدود کرده است. طرح کارورزی اگر با پرداخت به موقع یارانه دستمزد و معافیت بیمه ای همراه باشد، می تواند ضمن رفع نیاز به نیروی کار ماهر، بخشی از مشکلات کارفرمایان در حوزه حقوق و دستمزد نیروی کار را نیز مرتفع سازد.»

آهنی ها عقیده دارد که باید مشوق های یارانه ای پرداختی به کارفرمایان تقویت شود. او در این زمینه توضیح داد: «کارفرمایی که به طرح های اشتغال زایی دولت کمک می کند و تن به استخدام نیروی جدید می دهد، بایستی از انواع یارانه های تشویقی برخوردار باشد و دولت بخشودگی های متعدد مانند بخشودگی بهره تسهیلات بانکی یا قبوض انرژی را برای او اعمال کند.»

مشوق های بیمه ای

شرایط ثبت نام و شرکت در طرح کارورزی ساده است؛ داوطلبان بدون نیاز به مراجعه حضوری می توانند در این طرح شرکت کنند. در سال های اخیر وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی سامانه ای را با عنوان طرح کارورزی دانش آموزندگان دانشگاهی (طرح کارورزی فارغ التحصیلان دانشگاهی) تشکیل داده است.

افرادی که در این طرح ثبت نام می کنند از مزایایی همچون بیمه حوادث و کمک هزینه آموزشی ماهانه بهره می برند. همچنین در پایان دوره گواهینامه فنی و حرفه ای برای آن ها صادر می شود. کارفرمایان در طول دوره کارورزی حقوقی نمی پردازند، اما مشوق های یارانه ای از نوع یارانه دستمزد و بیمه، کارفرمایان را به استخدام و انعقاد قرارداد با نیروهای کارورز تشویق می کند. کارفرمایان در صورتی که افراد کارورز را جذب کنند، پس از سه ماه مشمول طرح بخشودگی

۲۳ درصدی می شوند و از معافیت حق بیمه سهم کارفرما تا حداکثر دو سال برخوردار خواهند شد. این بخشودگی بیمه ای، مشوق خوبی است برای کارفرمایان تا نسبت به استخدام نیروهای تازه کار به خصوص فارغ التحصیلان دانشگاهی ترغیب شوند. شرایط پذیرش کارورز در بنگاه ها چندین پیچیده نیست. یک بنگاه اقتصادی باید دارای شرایطی مانند داشتن مجوزهای لازم از مراجع ذی صلاح، مجوز آموزش کارورزی از اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی یا مراکز فنی حرفه ای و لیست بیمه با حداقل سه نفر متقاضی (یک نفر کارورز به ازای هر سه نفر در لیست بیمه) باشد. سقف بهره مندی هر واحد پذیرنده جهت جذب کارورز ۵۰ درصد نیروی کار شاغل در آن واحد است. به عبارتی اگر یک بنگاه با واحد اقتصادی ۱۰ کارگر دارد می تواند تا سقف ۵ نفر کارورز داشته باشد. کارورزان نیز برای ثبت نام باید دارای شرایطی باشند. تنها دارندگان مدرک کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری می توانند در این طرح ثبت نام کنند. داوطلبان هنگام نام نویسی در سامانه باید کمتر از ۳۵ سال سن داشته باشند. داشتن کارت پایان خدمت یا معافیت از خدمت نظام وظیفه برای آقایان الزامی است. همچنین متقاضیانی که پیش از این، در دوره کارورزی حضور داشته اند، مجاز به ثبت نام در طرح نیستند.

طرح کارورزی برای دو طرف معامله مزایای بسیار دارد. نفع این طرح برای کارجویان، دریافت گواهی سابقه کاری در پایان دوره و تجربه کار در محیط واقعی و کسب آموزش های مورد نیاز بازار کار است. مزیت کارفرمایان نیز عدم پرداخت حقوق و بیمه برای افراد

مروار آمارهای طرح کارورزی آینده ای امیدبخش را نوید می دهد. بدون تردید طرحی که به ایجاد فرصت های شغلی تخصصی برای تحصیلکردگان بیکار کشور کمک کند، مزایا و امتیازات بسیاری برای جامعه کارفرمایی کشور دارد. با گذشت چندسال از آغاز طرح و دستیابی آن به شاخص های موفقیت و به طور مشخص، اشتغال هفت هزار فارغ التحصیل دانشگاهی، امید می رود در آینده ای نزدیک

همانگی شوراها ی اسلامی کار استان قزوین، حلقه مقفوده اشتغال صنعتی امروز ایران، همین مهارت و تخصص حرفه ای است. او در گفت وگو با «آینه نو» اشاره کرد: «در شهرک های صنعتی استان قزوین، کارفرمایان بسیاری هستند که در به در دنبال کارگر ماهر می گردند، اما ما با معضلی به نام کمبود نیروی کار ماهر مواجهیم. در دنیای امروز، تحصیلات دانشگاهی یا انگیزه برای یافتن شغل به تنهایی کفایت نمی کند. مهارت و تخصص، نیازمندی اصلی برای یافتن شغل است و طرح هایی مانند کارورزی با دوره های مهارت آموزی سازمان فنی و حرفه ای به شرط اینکه همراه با نظارت کافی و حمایت از نیروی انسانی باشد و منجر به بهره کشی از نیروی کار جوان نشود، می تواند خلأهای مهارتی بازار کار کشور را تا اندازه زیادی جبران کند.»

به اعتقاد اسدی، نیروی جوان به امید اشتغال و انعقاد قرارداد، برای دوره های کارورزی ثبت نام می کند. بنابراین فضا باید به گونه ای چیده شود که کارفرمایان بعد از اتمام دوره کارورزی با نیروهای ماهر و مناسب قرارداد کاری ببندند و آن ها را به امان خدا رها نکنند.

این فعال کارگری تأکید کرد: «مشاهدات عینی از بازار کار کشور گویای این واقعیت است که متأسفانه هنوز ارتباط منسجم و کارایی میان دانشگاه و صنعت برقرار نشده و بسیاری از فارغ التحصیلان دانشگاهی، فاقد مهارت مورد نیاز برای بازار کار حتی در رشته های تخصصی خود هستند. در واقع افراد زمانی که از دانشگاه بیرون می آیند و پا به بازار کار می گذارند، صفر کیلومتر هستند و نیاز به آموزش عملی و مهارت آموزی دارند.»

داده های جدید طرح کارورزی این واقعیت را به اثبات می رساند که تعداد قابل توجهی از فارغ التحصیلان دانشگاهی، توانسته اند از طریق طرح فوق، مهارت های مورد نیاز برای ورود به بازار کار را به دست بیاورند. گزارش های رسمی بیانگر این است که طی بازه زمانی ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ حدود ۱۴۰۱۱ درصد متقاضیان دارای مدرک کارشناسی ارشد، ۰۲۱ درصد دکترا، ۵۰۲ درصد کاردانی، ۰۰۳ درصد دارای تحصیلات حوزوی و ۰۶۴ درصد شرکت کنندگان دارای مدرک کارشناسی بوده اند. طبق نمودارهای جدید از رصد توزیع ثبت نام شدگان طرح کارورزی، متقاضیان به ترتیب در رشته های علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پایه و مهندسی کشاورزی و منابع شرکت کرده اند.

گزارش

نوشین مقدم پناه

طرح کارورزی، یکی از طرح های پررونق دولت جهت بهبود فضای اشتغال و فراهم آوردن فرصت های شغلی تخصصی و شایسته برای نیروی جوان جویای کار به خصوص فارغ التحصیلان دانشگاهی محسوب می شود. مطابق آمارهای وزارت کار از سال ۱۴۰۰ تا پایان سال ۱۴۰۲ حدود هفت هزار نفر از این طریق توسط بنگاه ها به کار گرفته شده اند.

نگاهی دقیق تر به داده ها نشان از استقبال دوسویه از کارورزی دارد؛ از یک سو بنگاه های متعددی از این طرح استقبال و در آن ثبت نام کرده اند و از سوی دیگر، برنامه مذکور در جامعه فارغ التحصیلان جویای کار کشور با اقبال خوبی روبه رو شده است. عملکرد دفتر سیاست گذاری و توسعه اشتغال از سال ۱۴۰۰ تا پایان سال ۱۴۰۲ حاکی از آن است که تعداد بنگاه های ثبت نام کننده در طرح کارورزی حدود ۲۹ هزار و ۷۶۳ مورد، تعداد بنگاه های حائز شرایط جذب کارورز حدود ۲۷۹۱ مورد، تعداد قراردادهای منعقد شده برای پذیرش کارورز از سوی کارفرما حدود ۱۳ هزار و ۸۶۰ مورد و تعداد جذب و به کارگیری کارورز توسط بنگاه حدود ۶۸۷۲ مورد بوده است.

آخرین آمار

در واقع ظرف مدت سه سال یا کمتر، ۱۳ هزار و ۸۶۰ کارورز برای طی کردن دوران کارورزی و کارآموزی تخصصی وارد بنگاه های سراسر کشور شده و با کارفرمایان قرارداد منعقد کرده اند. حدود نیمی از این تعداد، بعد از طی دوران کارورزی از سوی بنگاه مربوطه به کارگیری شده و قرارداد کاری بسته اند. به عبارت دیگر، ضریب اصابت طرح کارورزی در جامعه هدف، حدود ۵۰ درصد بوده و نیمی از کارورزان موفق به استخدام و به دست آوردن شغل تخصصی شده اند.

«تسهیل در جذب و به کارگیری جوانان در بنگاه ها و ایجاد انگیزه کارآفرینی و کسب و کار در دانش آموزکنان برای ورود به بازار کار» از اهداف اصلی طرح کارورزی عنوان می شود. داده های رسمی نشان می دهد که وزارت کار تاکنون در برآوردن این اهداف نسبتاً موفق بوده است. در تیرماه سال ۱۴۰۲، «محمود کریمی بیرانوند» معاون اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی طرح پرداخت یارانه دستمزد (مشوق کارفرمایی) را یکی دیگر از اقدامات انجام شده دانست و گفت: «تاکنون ۶۹۹۵ بنگاه خصوصی و تعاونی در این طرح مشارکت کرده اند و تعداد قراردادهای کار منعقد شده برای مدت یک سال و تعداد کارجویان ثبت نام شده در این طرح ۵۶ هزار و ۵۰۰ مورد است.»

او افزود: «وجود ۱۳۰۰ دفتر مشاوره شغلی و کاربایی داخلی و به کارگرفتن ۱۱ هزار و ۶۶۶ نفر از فارغ التحصیلان دانشگاهی جوینده کار در سال ۱۴۰۱ از دیگر اقدامات در این زمینه است.»

او با تأکید بر نقش تعیین کننده «مهارت» در بازار کار امروز توضیح داد: «با افزایش تعداد فارغ التحصیلانی که در جست و جوی کار مناسب هستند، بیش از پیش موضوع فقدان مهارت به چشم می آید. شاید در گذشته کمتر فارغ التحصیلی دچار بیکاری می شد، اما در حال حاضر با توجه به افزایش تعداد این قشر، شرط یافتن شغل «مهارت» است؛ موضوعی که در دولت سیزدهم مورد توجه قرار گرفت. تلاش های بسیاری برای افزایش مهارت فارغ التحصیلان فعلی دانشگاه ها انجام شده و برنامه هایی را هم در نظر داریم تا از این پس دانشجویان در طول تحصیل، مهارت های مناسب برای ورود به بازار کار را کسب کنند.»

اولین دستاورد

یکی از اصلی ترین اهداف طرح کارورزی، مهارت آموزی به نیروهایی است که تجربه عملی چندانی ندارند و در اصطلاح روابط کار، «صفر کیلومتر» به شمار می روند. مهارت یکی از عناصر تعیین کننده در مسیر جست و جوی شغل است که به اعتقاد «آیت اسدی»، عضو کارگری شورای عالی کار و رئیس کانون

نکته

رشد تسهیلات مشاغل خانگی

بنابر اعلام مسئولان وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، توزیع ۲۸۰ هزار میلیارد تومان تسهیلات اشتغالزایی در بخش های مختلف صنعت، تولید و خدمات جهت پایداری اشتغال روستایی و مشاغل خانگی از اقدامات مؤثر اخیر به شمار می رود. در این راستا ۱۱۵ هزار میلیارد تومان تسهیلات به مشاغل خانگی اختصاص یافته است. همچنین صدور آئی مجوز برای بیش از ۹۵ درصد از رشته های مشاغل خانگی به عنوان یکی از اقدامات مهم، برای نخستین بار صورت گرفت.

در حال حاضر، چیزی بین ۱۵ تا ۲۵ درصد اشتغال در کشورهای توسعه یافته، در حوزه مشاغل خانگی است. در ایران سهم کسب و کارهای خانگی از کل مشاغل موجود حدود ۳ الی ۴ درصد برآورد می شود. به این ترتیب، تلاش دولت برای ایجاد مشاغل خانگی جدید را می توان تلاشی در راستای توسعه فضای اشتغال کشور توصیف کرد. با استناد به آمارها، حدود ۱۰ درصد اشتغال ایجاد ی در این دولت، در حوزه مشاغل خانگی بوده است.

۱۱ تیرماه سال جاری «محمود کریمی بیرانوند»، معاون اشتغال وزیر کار، ۱۰ درصد اشتغال ایجاد ی کشور را مربوط به حوزه مشاغل خانگی دانست و با بیان اینکه این بخش تا قبل از دولت سیزدهم منزوی بود، گفت: «ایجاد ۷۷۵ هزار شغل خالص در سه سال اخیر، تک رقمی شدن نرخ بیکاری و کاهش شدن آمار بیکاری فارغ التحصیلان از اقدامات شاخص این حوزه است.» به گفته او طی سال گذشته ۵۰۰۰ میلیارد تومان اعتبار برای موضوع مشاغل خانگی توسط بانک مرکزی اختصاص یافت، در حالی که تسهیلات مشاغل خانگی در سال ۱۳۹۹ جمعاً ۲۰۰ میلیارد تومان بوده است. میزان تسهیلات تجمعی اختصاص یافته به مشاغل خانگی در سه سال اخیر، ۱۱۵ هزار میلیارد تومان بوده که براساس داده های رسمی، استان تهران در این زمینه پیشتر است.

در روزهای میانه اردیبهشت ماه سال جاری، «محمد آذرپناه» مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان تهران از پرداخت ۲۲۱ میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان وام و تسهیلات مشاغل خانگی در استان تهران طی سال گذشته خبر داد و گفت: «استان تهران در سه سال گذشته بالاترین مبلغ پرداختی را در میان استان ها در زمینه مشاغل خانگی داشته است.» با این سهم از اعتبارات، در سال گذشته در استان تهران به ۱۶۷۷ طرح متقاضی مشاغل خانگی تسهیلات تعلق گرفته است.»

افزایش سقف تسهیلات پرداختی و ساده سازی روند دریافت، از دیگر تدبیرهای دولت در این حوزه است. در پاییز سال ۱۴۰۲ اعلام شد که برای مشاغل مستقل تا ۱۵۰ میلیون تومان و مشاغل پشتیبان در ازای به کارگیری ۴۰ نفر تا سقف ۴ میلیارد تومان وام پرداخت می شود. برای دریافت تسهیلات ۱۵۰ میلیون تومانی توسط مشاغل مستقل خانگی یک ضامن کفایت می کند. پرداخت آسان تسهیلات مشاغل خانگی و افزایش اعتبارات این بخش، راهکارهای مناسبی در جهت ایجاد فرصت های شغلی نسبتاً امن برای گروه هایی محسوب می شود که معمولاً فرصت های کمتری برای اشتغال در اختیار دارند یا امکانات آنان محدودتر است. به گفته «اسمین یعقوبیان» فعال صنفی زنان کارگر، زنان به ویژه زنان سرپرست خانوار و متعلق به دهک های فرودست، بخش بزرگی از این جامعه هدف را تشکیل می دهند.

او با بیان اینکه بدون تردید زنان حاشیه نشین، فقیر و سرپرست خانوار، گروه متقاضی اصلی تسهیلات مشاغل خانگی هستند در گفت وگو با «آینه نو»، بر ضرورت اولویت گذاری دقیق اعطای تسهیلات براساس تقسیم بندی های منطقه ای و جغرافیایی تأکید کرد و افزود: «تسهیلات مشاغل خانگی باید به نسبت میزان توسعه یافتگی و نرخ محرومیت مناطق مختلف کشور توزیع شود؛ به این معنا که سهم مناطق محروم که نرخ بیکاری بالاتری دارند، بیشتر باشد. در مرحله بعد، در هر استان کشور اعتبارات اختصاص یافته به این بخش براساس نقشه های محرومیت استانی انجام گیرد. زنان حاشیه نشین، کم سواد و سرپرست خانوار باید در بالاترین رده اولویت باشند و پرداخت ها از آن ها آغاز شود.»

یعقوبیان اضافه کرد: «حمایت از مشاغل خانگی ایجاد شده به خاطر ماهیت شکننده و در معرض خطر آن ها اهمیت بسیاری دارد. بازرسی، نظارت، حمایت همه جانبه و همچنین در اختیار قرار دادن مشاوره های تخصصی به صورت رایگان، نرخ موفقیت تسهیلات را افزایش داده و ثبات اشتغال ایجاد ی را به ارمغان می آورد. براساس داده های اعلامی، بیش از ۸۰ درصد تسهیلات پرداختی، صدور مجوز و ایجاد اشتغال در حوزه مشاغل خانگی به زنان اختصاص دارد. بنابراین زنان، جامعه هدف بالقوه این طرح را تشکیل می دهند. در همین راستا، دادن وام مشاغل خانگی به زنان محروم و حاشیه نشین و مراقبت از روند ایجاد شغل و سودآوری توسط آن ها، یک ضرورت غیرقابل انکار است.